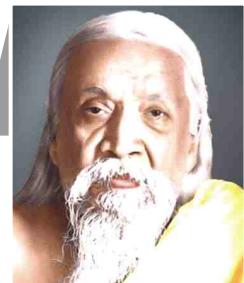
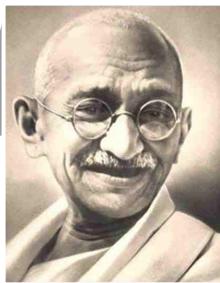

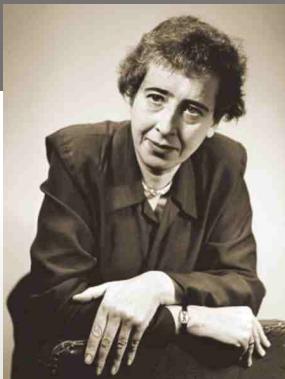
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग राज्यसेवा मुख्य परीक्षेतील पॉलिटिकल सायन्स अँड इंटरनॅशनल रिलेशन्स या वैकल्पिक विषयाच्या पेपर-१ मधील विभाग १च्या अभ्यासक्रमानुसार रचना केलेला संदर्भ....

**UPSC/MPSC
MAINS**

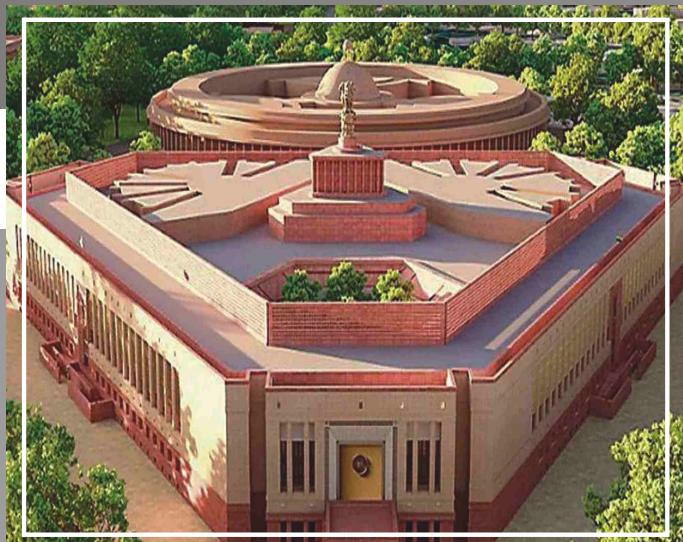
विषय क्रोड
१०४९

राजकीय सिद्धान्त आणि भारतीय राजकारण राज्यसेवा मुख्य परीक्षा

कोषकर्ते स. मा. गर्ग
प्रा. चिं. ग. घांगरेकर
प्रा. व्ही. बी. पाटील
व्ही. एस. क्षीरसागर

संस्करण : के'सागर

 K'Sagar
PUBLICATIONS

Published By
Sau. Shobhadevi Kshirsagar
K'Sagar Publications
'Suvarna Shilpa', 444/1 Shaniwar Peth,
Adjacent to Rajmachikar Flour Mill,
Near Dakshinabhimbukhi Maruti Temple, Pune - 411 030.
☎ : 24450125, 24455435 ☎ : 9823118810

Email : customer@ksagar.com
sales@ksagar.com
website : www.ksagar.com

© K'Sagar Publications, Pune : 2023
Copy-rights reserved & registered as per the Act.

First Edition : 2023

The name K'Sagar is registered
under the trade marks Act, 1999

Printed at

Shree Art Printers

Dhayari, Pune

Typesetting

K'Sagar Publications, Pune

Cover Design

K'Sagar Publications, Pune

Price : 450/-

Our Firms

K'Sagar's House of Books

39/1, Durga Chambers,
Jogeshwari Mandir Lane,
Pune - 411 002
📞 (020) 24483166
📠 9923906500 ☎
8087722277 ☎

K'Sagar Book Centre

Nutan Classic, 639 Narayana Peth,
Appa Balwant Chowk,
Pune - 411 030.
📞 (020) 24453065
📠 9823121395 ☎
9545567862 / 63

K'Sagar's House of Books

Satya-ganesh Sankul,
(Saraswati Nivas) 122,
Budhwar Peth, Jogeshwari Mandir
Lane, Pune - 411 002.
📞 (020) 24465650
📠 9923810566 ☎

Due care has been taken to ensure that the information provided in this book is correct. However, the authors and the publishers bear no responsibility for any damage resulting from any inadvertent omission or inaccuracy in the book.

के'सागरीय...

सन २०२३ मध्ये होणाऱ्या राज्यसेवा मुख्य परीक्षेचा अभ्यासक्रम नुकताच बदलला असून परीक्षेचे स्वरूप वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी प्रश्नांऐवजी पारंपरिक झाले आहे. सामान्य अध्ययनाचे चार पेपर्स, मराठी, इंग्रजी व निबंध यांसह आपणास आता एका वैकल्पिक विषयाच्या दोन पेपर्सचीही तयारी करावी लागणार आहे.

प्रस्तुतचे पुस्तक हे राज्यशास्त्र आणि आंतरराष्ट्रीय संबंध या विषयाच्या पेपर-१ (सांकेतांक १०४९) मधील विभाग-१ राजकीय सिद्धान्त आणि भारतीय राजकारण या घटकाच्या अभ्यासक्रमानुसार रचना केले आहे.

आदरणीय स. मा. गर्ण. भारतीय समाजविज्ञान कोषाचे कर्ते. मला गुरुस्थानी असलेले एक आदरणीय व्यक्तिमत्त्व. सरांनी लिहिलेले राज्यशास्त्र विकास व सुगम राज्यशास्त्र हे ग्रंथ राज्यशास्त्र विषयाच्या अभ्यासासाठी मला सातत्याने दिपस्तंभाप्रमाणे मार्गदर्शक ठरलेले. या दोन ग्रंथांच्या माध्यमातून सरांनी अनेक पाश्चात्य व भारतीय राजकीय विचारवंतांच्या विचारांचा परामर्श घेतलेला.

प्रा. चिं. ग. घांगरेकर. माझे ज्येष्ठ स्नेही व अनेक पुस्तकांचे माझे सहलेखक. त्यांच्याच सहकार्यातून 'राज्यशास्त्र सिद्धान्त आणि राजकीय विचार' हा विद्यार्थिप्रिय ग्रंथ साकारलेला. याही ग्रंथाच्या माध्यमातून आम्ही उभयतांनी अनेक पाश्चात्य व भारतीय राजकीय विचारवंतांच्या राजकीय विचारांचा परामर्श घेतलेला.

प्रा. व्ही. बी. पाटील. राज्यशास्त्राचे व्यासंगी अभ्यासक आणि अध्यापक. व्यक्तीश: माझे ज्येष्ठ स्नेही व के'सागर परिवाराचे एक सुहृद. प्रकाशनाची अनेक पुस्तके त्यांच्या अभ्यासू लेखणीतून स्वतंत्रपणे तद्वत्तच अस्मादिकांबरोबर संयुक्तपणे साकारलेली.

या सर्व सुहृदांनी प्रकाशनाकरिता लिहिलेल्या पुस्तकांतील व अस्मादिकांनीही यापूर्वी लिहिलेल्या पुस्तकांतील ऐवजावर या पुस्तकाची रचना साकारली असून अभ्यासक्रमास न्याय देण्यासाठी काही मज्जकूर अस्मादिकांनी नव्याने लिहिला आहे.

पदवी वा पदव्युत्तर परीक्षांचा अभ्यास करीत असतानाच केंद्र लोकसेवा आयोगाच्या मुख्य परीक्षांतील वैकल्पिक विषयांची परिपूर्ण तयारी व्हावी आणि ही शिदोरी बरोबर घेऊनच विद्यार्थिमित्रांना केंद्र लोकसेवा आयोगाच्या मुख्य परीक्षेतील वैकल्पिक विषयांची अधिक परिपूर्ण तयारी करता यावी; तद्वत्तच संबंधित विषयांचे प्राध्यापक होऊ इच्छिणाऱ्यांना सेट-नेट परीक्षांची ग्रंथांची एक मालिका साकारण्याचा सर्वथैव शैक्षणिक प्रकल्प प्रकाशनाने हाती घेतला आहे. ग्रंथांचा हा ग्रंथ म्हणजे वरील तीन मार्गदर्शक सुहृदांच्या साथीने त्या दिशेने टाकलेले पहिले प्रस्तुतचा हा ग्रंथ म्हणजे वरील तीन मार्गदर्शक सुहृदांच्या साथीने त्या दिशेने टाकलेले पहिले पाऊल होय.

वरील तीन आदरणीयांचे या ग्रंथाच्या लेखनातील महत्वपूर्ण योगदान लक्षात घेता राज्यसेवा मुख्य परीक्षेतील राज्यशास्त्र विषयाच्या पहिल्या पेपरमधील पहिल्या विभागाच्या अभ्यासासाठी विद्यार्थी मित्रांना तो निश्चितच उपयुक्त सिद्ध व्हावा.

हार्दिक शुभेच्छांसह!

आपलाच,
व्ही. एस. क्षीरसागर
(K'Sagar)

अ नु क्र म पि का

१. राज्यशास्त्र—व्याख्या, स्वरूप व व्याप्ती	९	◆ राज्याचा उत्तर वासाहतिक सिद्धान्त ◆ स्त्रीवाद : सिद्धान्त आणि विचार
२. राज्यशास्त्राच्या अभ्यासाचे विविध दृष्टिकोन	२०	५. सार्वभौमत्व
३. राज्याच्या उत्पत्ती संबंधीचे सिद्धान्त	२६	◆ सार्वभौमत्व संकल्पनेचे स्पष्टीकरण ◆ सार्वभौमत्वाची लक्षणे किंवा वैशिष्ट्ये ◆ सार्वभौमत्वाचे प्रकार ◆ ऑस्ट्रिनचा सार्वभौमत्वाचा सिद्धान्त ◆ ऑस्ट्रिनच्या सिद्धान्ताचे परीक्षण ◆ सार्वभौमत्वाचा अनेकसत्तावादी सिद्धान्त ◆ अनेकसत्तावादी सिद्धान्ताचे परीक्षण
४. राज्यविषयक सिद्धान्त	३८	६. सत्ता आणि अधिसत्ता
◆ उदारमतवादी सिद्धान्त ◆ राज्याचा नवउदारमतवादी सिद्धान्त ◆ कल्याणकारी राज्य सिद्धान्त ◆ मार्क्सवादी सिद्धान्त	४८	◆ राज्य ◆ सार्वभौमत्व ◆ कायदा ◆ स्वातंत्र्य ◆ समता ◆ न्याय ◆ अधिसत्ता ◆ सत्तेचे अधिष्ठान ◆ अधिसत्तेचे प्रकार ◆ अधिमान्यता ◆ सत्ता, अधिसत्ता आणि अधिमान्यता : परस्पर संबंध ◆ राजकीय बंधन
		७. समता
		◆ समता— अर्थ व स्वरूप ◆ स्वातंत्र्य व समता यांच्यातील संबंध ◆ समतेचे प्रकार
		८. न्याय
		◆ न्याय म्हणजे काय ? ◆ न्यायासंबंधीचे सिद्धान्त

◆ न्याय संकल्पनेचे महत्त्व	
◆ जॉन रॉल्सचा न्याय-सिद्धान्त	
१. हक्क आणि मानवी हक्काची संकल्पना	१४
मानवी हक्क संकल्पना	
◆ हक्क म्हणजे काय ?	
◆ हक्कांचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये	
◆ हक्क निर्मितीचे सिद्धान्त	
◆ हक्कांची आवश्यकता	
संयुक्त राष्ट्रे आणि मानवी हक्क	
◆ आंतरराष्ट्रीय मानवी हक्क मानक	
◆ काही महत्त्वाच्या समित्या	
मानवी हक्कांपासून वंचितांच्या समस्या	
◆ मानवी हक्कांचे महत्त्व	
◆ गरिबी	
◆ निरक्षरता	
◆ बेकारी	
◆ सामाजिक-सांस्कृतिक-धार्मिक प्रथा	
◆ हिंसाचार	
◆ भ्रष्टाचार	
◆ दहशतवाद	
◆ कामगारांचे शोषण	
◆ संरक्षित गुन्हेगारी	
भारतातील मानवी हक्क संरक्षण व अंमलबजावणी यंत्रणा	
◆ राज्यघटनेतील मूलभूत हक्कांचे रक्षण	
◆ न्यायालयांची महत्त्वपूर्ण भूमिका	
◆ प्रसारमाध्यमांची भूमिका	
◆ लोकशाही व्यवस्थेचे योगदान	
◆ मानवी हक्क संरक्षण कायदा, १९९३	
◆ राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग	
◆ राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाचे हक्क व कार्ये	
◆ राज्य मानवी हक्क आयोग	
◆ मानवी हक्क न्यायालये	
१०. लोकशाही सिद्धान्त	१२१
◆ लोकशाही— अर्थ व स्वरूप	
◆ लोकशाहीची आधारभूत तत्त्वे	
◆ लोकशाहीच्या मार्गातील अडथळे	
◆ लोकशाहीचे गुण-दोष	
◆ लोकशाही व्यवस्थेचे मूल्यमापन	
११. उदारमतवाद	१३२
◆ उदारमतवाद	
१२. समाजवाद	१३५
◆ समाजवाद	
◆ उत्क्रांतिवादी समाजवाद	
◆ फेब्रियन समाजवाद	
◆ समाजवादाचे आजचे स्वरूप	
◆ लोकशाही समाजवाद	
◆ भारतातील लोकशाही समाजवाद	
१३. फॅसिझम व नाडीझम	१४६
◆ फॅसिझम	
◆ नाडीझम	
१४. भारतीय राजकीय विचार धर्मशास्त्र, अर्थशास्त्र व बौद्ध परांपरा	१५२
◆ भीष्माचार्याचे शांतिपर्व	
◆ अर्थशास्त्रकर्ता कौटिल्य	
◆ स्मृतिकर्ता मनू	
◆ शुक्राची शुक्रनीती	
◆ बौद्ध परांपरा	
१५. भारतीय राजकीय विचार : सर सव्यद अहमदखान	१६६
◆ जीवन-परिचय	
◆ अरविंदांचे राजकीय विचार	
◆ आदर्श राजकीय तत्त्वप्रणाली	
१६. भारतीय राजकीय विचार : योगी अरविंद घोष	१६९
◆ जीवन-परिचय	
◆ अरविंदांचे राजकीय विचार	
◆ आदर्श राजकीय तत्त्वप्रणाली	

<ul style="list-style-type: none"> ◆ विश्वऐक्याची संकल्पना ◆ कांग्रेसच्या मवाळ नेतृत्वावरील टीका ◆ अरविंदांची राजकीय शैली 	१८४	<ul style="list-style-type: none"> ◆ आदर्श राज्यव्यवस्थेसंबंधी विचार ◆ राष्ट्रवादाची विकृत कल्पना ◆ रॉय आणि मार्क्सवाद 	२४५
१७. भारतीय राजकीय विचार : महात्मा गांधी व गांधीवाद	२०७	२१. पाश्चात्य राजकीय विचार : ऑरिस्टॉटल	२५९
<ul style="list-style-type: none"> ◆ जीवन-परिचय ◆ सर्वोदयाचे तत्त्वज्ञान ◆ सत्य आणि अहिंसा : अन्वयार्थ ◆ सत्याग्रह ◆ गांधीजीचे अहिंसेचे तत्त्वज्ञान ◆ सत्याग्रहाचे लोकशाहीतील स्थान ◆ राजकारणाचे आध्यात्मीकरण ◆ गांधीजींचा अराज्यवाद ◆ शैक्षणिक आणि इतर विचार ◆ गांधींच्या विचारांचे मूल्यमापन 	१८४	<ul style="list-style-type: none"> ◆ परिचय व महत्त्व ◆ प्लेटोचा न्यायसिद्धान्त ◆ न्यायाविषयीचे प्लेटोचे विचार ◆ प्लेटोच्या न्यायसिद्धान्ताचे परीक्षण ◆ प्लेटोचा साम्यवाद ◆ प्लेटोच्या साम्यवादाचे दोन प्रकार ◆ प्लेटोच्या साम्यवादावरील टीका ◆ प्लेटोची शिक्षणव्यवस्था ◆ प्लेटोची शिक्षणविषयक योजना ◆ प्लेटोची आदर्श राज्याची संकल्पना 	२४५
१८. भारतीय राजकीय विचार : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर	२०७	२२. पाश्चात्य राजकीय विचार : निकोलो मॅकिव्हली	२७०
<ul style="list-style-type: none"> ◆ जीवन-परिचय ◆ डॉ. आंबेडकरांचे राजकीय विचार : राष्ट्रवाद ◆ राष्ट्रीयत्व-राष्ट्रवाद ◆ लोकशाही ◆ समाजवाद ◆ साम्यवाद ◆ राज्यसमाजवाद ◆ आंबेडकरांचा घटनावाद ◆ आंबेडकरांचे इतर राजकीय विचार 	१८४	<ul style="list-style-type: none"> ◆ परिचय व महत्त्व ◆ ऑरिस्टॉटलचे राज्यासंबंधीचे विचार ◆ ऑरिस्टॉटलचे राज्यांचे वर्गीकरण ◆ ऑरिस्टॉटलचे क्रांतीसंबंधीचे विचार ◆ ऑरिस्टॉटलचे कुटुंबसंस्थेविषयीचे विचार ◆ ऑरिस्टॉटलचे संपत्तीसंबंधीचे विचार ◆ ऑरिस्टॉटलचे गुलामगिरीविषयक विचार ◆ नागरिकत्वासंबंधीचे विचार 	२४५
१९. भारतीय राजकीय विचार : मानवेंद्रनाथ रॉय	२२६	<ul style="list-style-type: none"> ◆ परिचय व महत्त्व ◆ मनुष्यस्वभावाविषयीचे विचार ◆ धर्म व नैतिकता यांचे राजकारणातील स्थान ◆ धर्म आणि राजकारण यांतील संबंध ◆ नैतिकता व राजकारण यांतील संबंध ◆ मॅकिव्हलीचा राजाला उपदेश ◆ राजकीय विचारांच्या क्षेत्रातील मॅकिव्हलीचे योगदान 	२७०

२३. पाश्चात्य राजकीय विचार : थॉमस हॉब्झ	२८०	<ul style="list-style-type: none"> ◆ परिचय व महत्त्व ◆ सामाजिक करार सिद्धान्त ◆ हॉब्झचा सामाजिक करार सिद्धान्त ◆ सामाजिक कराराची ठळक वैशिष्ट्ये ◆ सार्वभौमत्वासंबंधीचे विचार ◆ थॉमस हॉब्झच्या सिद्धान्ताचे परीक्षण
२४. पाश्चात्य राजकीय विचार : जॉन लॉक	२८६	<ul style="list-style-type: none"> ◆ परिचय व महत्त्व ◆ लॉकचा सामाजिक करार सिद्धान्त ◆ सामाजिक कराराचे स्वरूप ◆ लॉकच्या सिद्धान्ताची वैशिष्ट्ये ◆ लॉकच्या सिद्धान्ताचे परीक्षण ◆ हॉब्झ व लॉक यांच्या सिद्धान्तांची तुलना
२५. पाश्चात्य राजकीय विचार : जॉन स्टुअर्ट मिल	२९३	<ul style="list-style-type: none"> ◆ परिचय व महत्त्व ◆ मिलचे स्वातंत्र्यासंबंधीचे विचार ◆ विचारस्वातंत्र्यासंबंधीचे विचार ◆ आचारस्वातंत्र्यासंबंधीचे विचार ◆ मिलच्या स्वातंत्र्यविषयक विचारांचे परीक्षण ◆ मिलचे उपयुक्ततावादवील विचार ◆ प्रातिनिधिक शासनसंस्थेसंबंधीचे विचार ◆ प्रातिनिधिक शासनसंस्थेविषयक विचारांचे परीक्षण
२६. पाश्चात्य राजकीय विचार : कार्ल मार्क्स आणि मार्क्सवाद	३००	<ul style="list-style-type: none"> ◆ परिचय व महत्त्व ◆ मार्क्सचा ऐतिहासिक भौतिकवाद ◆ मानवी इतिहासाच्या प्रमुख अवस्था ◆ मार्क्सचा वर्गसंघर्षाचा सिद्धान्त ◆ कामगार क्रांती, कामगारवर्गाची
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ हुकूमशाही आणि वर्गविहीन समाज यांसंबंधीचे मार्क्सचे विचार ◆ मार्क्सचा राज्यविषयक दृष्टिकोन ◆ श्रमिकांची हुकूमशाही ◆ मार्क्सच्या साम्यवादाचे मूल्यांकन ◆ मार्क्सचा अतिरिक्त मूल्य सिद्धान्त ◆ मार्क्सच्या विचारांचे परीक्षण ◆ कार्ल मार्क्सचे योगदान ◆ साम्यवादाची इतर रूपे
२७. पाश्चात्य राजकीय विचार : ॲंटोनिओ ग्रामसी	३१७	
२८. पाश्चात्य राजकीय विचार : हॅना अरेंडृट	३१८	<ul style="list-style-type: none"> ◆ अरेंडृटचा निर्णयशक्तीचा / सुज्ञपणाचा सिद्धान्त
२९. राज्यशास्त्र आणि आंतरराष्ट्रीय संबंध पेपर-१ विभाग (अ) (पूर्वीचे प्रश्न मराठीत)	३२१	<ul style="list-style-type: none"> ◆ २०१७ ◆ २०१८ ◆ २०१९ ◆ २०२० ◆ २०२१ ◆ २०२२

राज्यशास्त्र आणि आंतरराष्ट्रीय संबंध
(माध्यम- मराठी व इंग्रजी)
पेपर-एक (विषय सांकेतांक १०४९)

राजकीय सिद्धान्त आणि भारतीय राजकारण

- (१) राजकीय सिद्धान्त : अर्थ आणि दृष्टिकोन.
- (२) राज्याचे सिद्धान्त : उदारमतवादी, नव-उदारमतवादी, मार्क्सवादी, बहुत्ववादी, उत्तर वासाहतिक आणि स्त्रीवादी.
- (३) न्याय : रॉल्सचा न्यायाचा सिद्धान्त आणि त्याच्या समूहलक्षी टिका यांच्या विशेष संदर्भासह न्यायाच्या संकल्पना.
- (४) समानता : सामाजिक, राजकीय व आर्थिक; समानता आणि स्वातंत्र्य यांमधील संबंध; सकारात्मक कार्यवाही.
- (५) हक्क : अर्थ व सिद्धान्त; हक्कांचे निरनिराळे प्रकार; मानवी हक्कांची संकल्पना.
- (६) लोकशाही : अभिजात व आधुनिक सिद्धान्त; लोकशाही निरनिराळे प्रतिमान— प्रातिनिधीक, सहभागी आणि विमर्शकारी.
- (७) अधिकार संकल्पना : वैचारिक धुरिण्ठव, विचार-प्रणाली आणि अधिमान्यता.
- (८) राजकीय विचारप्रणाली : उदारमतवाद, समाजवाद, मार्क्सवाद, फॅसिझम, गांधीवाद आणि स्त्रीवाद.
- (९) भारतीय राजकीय विचारधारा : धर्मशास्त्र, अर्थशास्त्र आणि बौद्ध परंपरा; सर सत्यद अहमदखान, श्री अरबिंदो, एम. के. गांधी, डॉ. बी. आर. अंबेडकर, एम. एन. राय.
- (१०) पाश्चिमात्य राजकीय विचारधारा : प्लेटो, अॅरिस्टोटल, मॅकियावेली, हॉब्स, लॉक, जॉन एस. मिल, मार्क्स, ग्रामसी, हॅना अरेंडृट.

**POLITICAL SCIENCE AND
INTERNATIONAL RELATIONS**
(Medium - Marathi and English)
PAPER-1 (Subject code 1049)

Political Theory and Indian Politics

- (1) Political Theory : Meaning and Approaches.
- (2) Theories of state : Liberal, Neo-liberal, Marxist, Pluirlalist, post-colonial and Feminist.
- (3) Justice : Conceptions of justice with special reference to Rawl's theory of justice and its communitarian critiques.
- (4) Equality : Social, political and economic ; relationship between equality and freedom; Affirmative action.
- (5) Rights : Meaning and theories; different kinds of rights; Concept of Human Rights.
- (6) Democracy : Classical and contemporary theories; different models of democracy— representative, participatory and deliberative.
- (7) Concept of power : hegemony, ideology and legitimacy.
- (8) Political Ideologies : Liberalism, Socialism, Marxism, Fascism, Gandhism and Feminism.
- (9) Indian Political Thought : Dharamshastra, Arthashastra and Buddhist Traditions; Sir Syed Ahmed Khan, Sri Aurobindo, M. K. Gandhi, Dr. B. R. Ambedkar, M. N. Roy.
- (10) Western Political Thought : Plato, Aristotle, Machiaveli, Hobbes, Locke, John S. Mill, Marx, Gramsci, Hannah Arendt.